

ЕПИСКОП НЕСТОР ОСТАНА ЗАВИНАГИ В РУСЕ

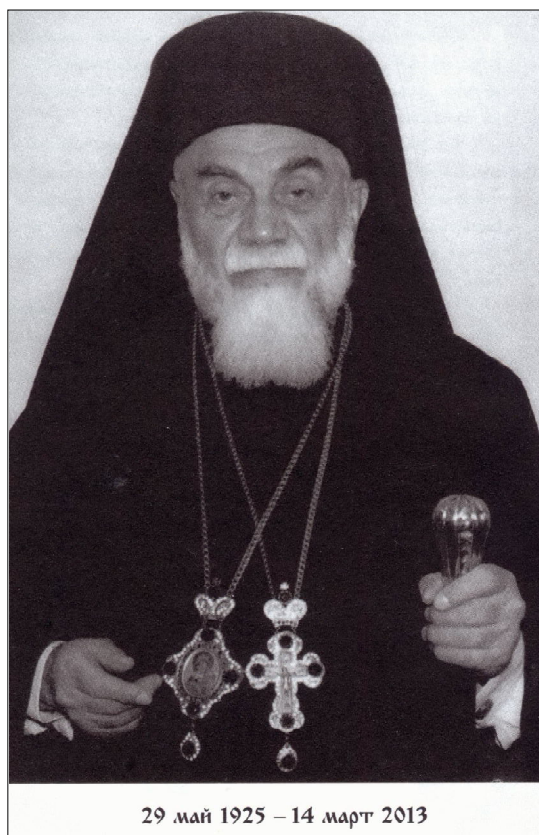
Тодор БИЛЧЕВ

гл. експерт в Държавен архив – Русе

Навярно малцина вече помнят името Нестор Смоленски. И още повече в Русе. Именно затова сега искам да ви припомня какво бях написал за него аз преди цели 14 г., когато поводът беше близък до сегашния. „Епископ Нестор Смоленски (с мирско име Никола Стефанов Кръстев) – написах тогава – определи Русе за пристанище на своя витален духовен свят. Всъщност духом дядо Нестор никога не е напуснал аристократичния Русе, а сега окончателно стана русенец. Преди седмица той осъществи отдавнашното си желание да предаде в Държавен архив – Русе, талантливо създадените, грижливо съхранени и пренесени от него през времето документи и материали, съпътствали нелекия му житейски път.”

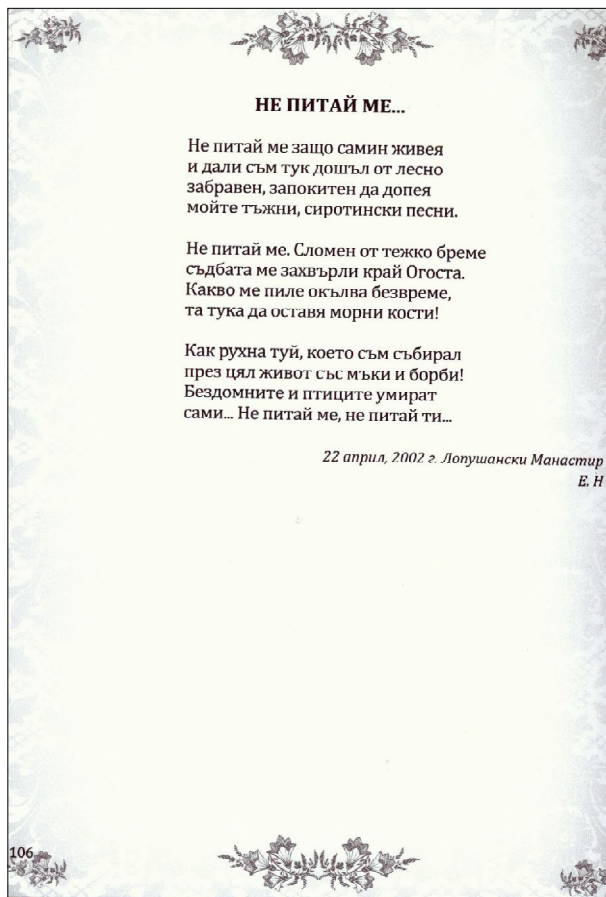
Това направи той и сега, 14 години след първото му *идване* в Архива, но този път вече посмъртно, защото нелекият му житейски път успокоително вече приключи точно на 14.03.2013 г., а една година след това, на 16.06.2014 г., аз изпълних съкровеното му желание, като донесох от Лопушанския манастир и последните негови духовни творения, които още на 10 май 2009 г. той ми бе завещал със заветните слова: „С молба да се предадат в Държавен архив гр. Русе при другия мой личен архив там. Мой скъпи приятелю г-н Билчев, приберете и тия мои последни тъжни песни. Благодарност и в тоя и в отвъдния свят. Вашият 1 еп. Нестор.”

Наистина той беше и си остана най-първият не само мой, но и изобщо сред българските епископи, за когото и сам именитият френски литературен критик и писател Жан Жак Митеран доста изразително убедително изрече на 14

29 май 1925 – 14 март 2013

юни 2002 г. в Лопушанския манастир: „Във Ваше лице видях един от върховете на поезията от края на ХХ в. и началото на нашето столетие.” А аз отварям посмъртното издание на епископ Нестор, озаглавено с единственото обединяващо слово „Стихотворения”, където чета: „Много пъти тук бях на умиране/ със протегнати за помощ ръце/ и усещах как сърцето ми спираше,/ мойто слабо, – мойто силно сърце./ Колко много поеми и повести,/ ненаписани тук преживях!/ Посред мъки и палеци горести,/ колко низост човешка видях!.../ – 13 април 2008 г. Лопушански манастир.” И още:

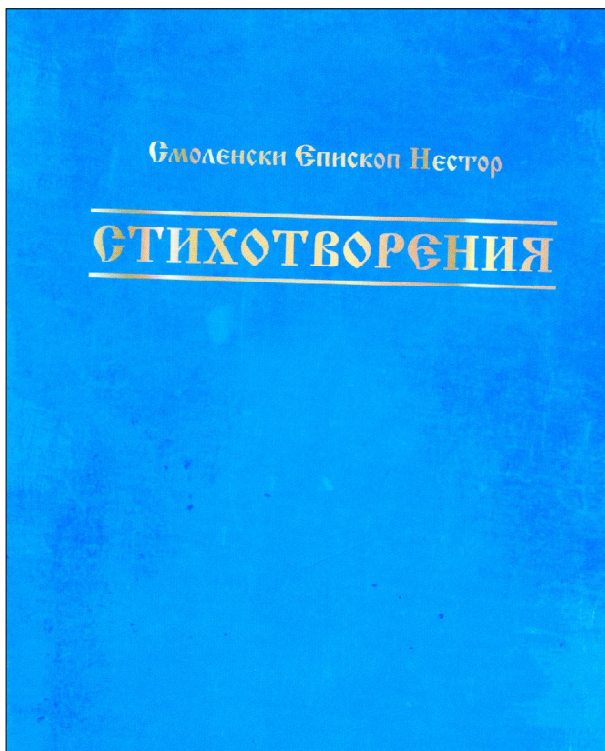

„Заврял глава у жаркото огнище/ на спомени неизпелени/ аз сам си заповядвам: не разнищвай/ нишките на дните преживени./ И не мисли за твоята Голгота;/ като Христос разпънат бе и ти, –/ злодейци ти прекъснаха живота.../ За стотен път си заповядвам – сти!// – 26 ян. 2006 г. Лопушански манастир.” И най-накрая: „Не питай ме защо самин живея/ и

дали съм тук дошъл от лесно./ Забравен, запокитен да допея/ мойте тъжни, сиротински песни./ Не питай ме. Сломен от тежко бреме/ съдбата ме захвърли край Огоста./ Какво ме пиле окълва безвреме,/ та тука да оставя морни кости!// Как рухна туй, което съм събирал/ през цял живот със мъки и борби!// Бездомните и птиците умират/ сами... Не питай ме, не питай ти...// – 22 апр. 2002 г. Лопушански манастир”. В ръкописния вариант последният стих е /ненужни, непотърсени, сами.../, който на мене лично повече ми харесва, както и посвещението в началото на любимата му икономка и болногледачка Еленка Константинова, чрез която стана и предаването на тази втора част на епископ Несторовия толкова тъжен архив.

А началото било тъй обещаващо. В единия от предадените му четири обемисти бележника с всекидневните записки на епископа срещу датата „31 март 2004 г. – сряда. Лопушански манастир” четем: „Дойдох в манастира на 23.II.2001 г. Любезно ме приеха игуменът арх. Емилиан и наемателят на манастирския хотел и ресторант г-н Сашо Миланов. Заредиха се спокойни и радостни дни.” В резултат на тях той успява да създаде, съхрани и днес да получим при нас в Държавен архив – Русе, неговите четири дневника за периода 2003–2009 г., интересния му бележник, написан и озаглавен от икономката му Еленка Константинова като „Дарствени надписи върху книги в личната биб-

лиотека на еп. Нестор Смоленски и някои щрихи от писма до него”, сред които открояваме: „Един пролетен ден на 1948 г. Змей Горянин ме срещна на площад „Св. Неделя”, София, прегърна ме и по повод отпечатаното ми стихотворение „Майка” в сп. „Християнка” каза: „Не знаеш какво си написал! Бог те е целунал по челото – цяло ведро дар те е дарил!”. И още: „През 1948 г. о. Нестор получава голямата литературна награда „Елена Дживизова” от 20 000 лв. за стихотворението „Реквием”, посветено на трагично загиналия Неврокопски митрополит Борис, а през 2004 г. жури на Софийската фондация „Свети Евтимий патриарх Търновски” му присъжда престижната надконкурсна награда за поема, посветена на същия патриарх.”

Тази поема и документацията за кандидатстването и получаването ѝ също са вече при нас, в русенския архив. А в отправения бърз вече поглед върху другите ни дарения няма как да не забележим многобройните научнопопулярни и чисто научни статии на епископ Нестор, публикувани в различни вестници и престижни списания, както и множество техни

ръкописни варианти. „Сънувам Долна баня” е почти биографично-носталгичното му стихотворение за родното място, а „Бездомници”, „Майка”, „Съдби човешки” и др. са ръкописите на стиховете на еп. Нестор, писани в Русе, Рилския и Лопушанския манастири и другаде през времето 1941 – 2010 г. Особен интерес представляват и обемистите му преписки с най-обикновени и много известни личности от обществения, духовен и културен живот като митрополитите Дометиан Видински и Неофит Русенски (сегашен патриарх Български), професорите Аксиния Джурова, Румяна Павлова и Невена Дончева, руският емигрант Николай Лоза Младши и др. Не би трябвало в заключение да пропуснем и изключително ценните „Описание славянскихъ рукописей.”, издадени в Москва съответно през 1855, 1859 и 1865 г., които дядо Нестор съвместно е съхранил и принесъл до нас, за да ги има и след него дори.

„Може би по-добре е така:/ да избягаш от разприте люти,/ като друмник да тръгнеш в света/ и починеш в Христовите скути!”. Цитирам тези редове от известното дядо Несторово стихотворение за големия шуменски свещеник поп Дошо, за когото и аз някога издадох книга, озаглавено „Божий друмник”, тъй като виждам в тях почти повторение на същия жизнен Несторов път. Само където той не успя да избяга от „разприте люти”, но, надявам се, блажен полегна „в Христовите скути”. Защото и от некролога на Светия Синод, издаден в деня на блажената му кончина четем: „Доайен по възраст и хиротония сред епископите на БПЦ. Последните години от живота си архиереят пребиваваше на покой в Лопушанския манастир, Видинска епархия, където още приживе бе пожелал да бъде и погребан. „Блажени са мъртвите, които умират в Господа отсега... нека починат от трудностите си: делата им вървят заедно с тях.” „Бог да го прости” – завършили синодалните. А аз отварям отново неговия дневник и на датата 31.01.2004 г. чета: „Смъртта не е край. Идва краят на тялото, но не и краят на душата.”

Да, така е, дядо Несторе! И твоята след
всичко това остава завинаги в Русе! Дано
най-подир виталният ти дух бъде спокоен
и задоволен!...

Но понеже приживе бях му обещал,
сега завършвам това си слово за него със
стихотворението:

ЕПИСКОП НЕСТОР СМОЛЕНСКИ

Роден от смъртни и проходил със смъртта –
за тебе тайни скрити нямаше в света.
На който ти показа светлите чада –
княгиня Олга, Евтимия, Йоанна.

Неповторимо в дивни песни ги възпя
и пред Божеството викна им „Осанна!“.
Макар че тебе те разпънаха на кръст –
ти не остана само шепа кална пръст,

от която ни създадоха недавна.
Твоята участ беше зла, но много славна.
Че от пръстта, с която беше сътворен
Божествена искра пламтеше всеки ден!

Край тебе кой не мина, той те не руга
и не покри със злоба страдната душа!
За туй, че бе светило в мрачни времена –
да те гаси поиска Вечната тъма!

Но Бога ти, че хвалеше Го от дете
и Го възпя, притихнал, в Божи нозе,
със обич Той целуна светлото чело
и дар дари те със препълнено ведро!

А ти не спираше – все възхваляваше
туй, що от Него в тебе заблестяваше!
Поетичен връх французин те нарече,
а ти завинаги на Бога се обрече!

До дъното изпил горчивата си чаша,
ти вече нямаше от кого да се плашиш!
И като светец, отречен от людете –
на Христос полегна тихо във нозете...

Тодор БИЛЧЕВ

*Бог да те прости и възнагради,
уважаеми Дядо Несторе!*

BISHOP NESTOR STAY FOREVER IN RUSE

Todor Bilchev
Chief Expert, State Archive Ruse

Abstrakt

This article contains information about the life and work of the Bulgarian Orthodox Bishop Nestor Smolenski (Nikola Krastev Stefanov). Reported data submitted by Bishop Nestor documents and materials for the collection of the State Archives – Ruse. Cited a statement by the French literary critic and writer Jean Jacques Mitterrand on 14 June 2002 in Bulgarian monastery Lopushanski for poetic works of Bishop Nestor Smolenski: “In your face I saw one of the vertices of the poetry of the late twentieth century and the beginning of our century. “

